https://doi.org/10.53656/bel2026-3s-1

ОБРАЗИТЕ НА Е. Т. А. ХОФМАН ДНЕС: ГОДИШНИНИТЕ КАТО СТИМУЛ И ИНСТРУМЕНТ ЗА КОНСОЛИДАЦИЯ

Светла Черпокова
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме. Текстът обсъжда празнуването на годишнините и ролята им на катализатор за културните процеси. За пример се привлича отбелязването на 250-годишнината от рождението на Е. Т. А. Хофман през 2026 г. в паралел с предходни негови честванията. Проследяват се основни събития, посветени на честването, в съпоставка с антични ритуални практики. Предлага се хипотезата, че годишнините са зависими от политическия и историческия контекст и оглеждат обществени настроения, отношения, културни и политически доминанти за съответното време. Също така те форсират научноизследователския потенциал и консолидират обществените нагласи около значима кауза.

Ключови думи: годишнини; юбилей; Е. Т. А. Хофман; празник; честване

Каква е връзката между 1776 г. и 2026 г.? Едно просто математическо изчисление ще установи, че разликата между двете е 250 г. и ако се съобразим с неписаните правила на календара на културата, ще предположим, че става въпрос за годишнина или както напоследък е модерно да се назовава – за „юбилей“. Всъщност ако следваме Библията, откъдето идва и думата „юбилей“, това е само петдесетата годишнина, възвестявана от празничния рог юби, според Стария завет, Трета книга Мойсеева – „Левит“. Следователно, ако продължим с изчисленията, налице са цели пет юбилея, съдържащи се в числото 250. В зависимост от областите на интереси първопричината за честване през 2026 г. може да бъде различна. За историците това може да е 250-годишнината от написаната от Томас Джеферсън Декларация за независимост и нейното подписване, с която се полага началото на Съединените американски щати. Философите могат да отгатнат в нея годишнина от смъртта на Дейвид Хюм, философ, историк и една от значимите фигури на Просвещението. За хората на изкуството пък годишнината може да е от рождената година на Джон Констабъл, английски художник, силно повлиян

от романтическата поетика и философия. Изреждането може да продължи с още имена и събития, които имат своите чествания през 2026 г., но това би било по-скоро само от полза на статистиката. Доколко те се записват с инициативи, посветени на тях, е съвсем друг въпрос. По-съществената тема обаче е как отбелязването на т.нар. „юбилеи“ активизира обществената енергия и допринася за съхраняването на паметта за тези първопредци и своеобразни демиурзи на съвременната култура.

Настоящият текст е посветен на една годишнина, представена чрез поредица от събития през 2026 г., които обединяват усилията на различни институции, сред които държавни учреждения, градски управи, библиотеки, университети, училища, образователни организации, граждански сдружения, но и съвсем неангажирани институционално хора. Целта е да се даде пример, който предлага парадигма за отдаването на чест на значим автор, но и за популяризирането му в настоящето ни. В случая примерът е с един от най-изявените представители на европейския романтизъм. Задачата на настоящия текст е и да се подложи на осмисляне значението на празнуването като един вид катализатор за културните процеси. Въпросът също е как честванията форсират научноизследователския потенциал и консолидират обществените нагласи около значима кауза, а също и как рефлектират върху общественото съзнание. Не без значение е и политическият и историческият контекст, в който се осъществяват тези отбелязвания. Хипотезата е, че те в много голяма степен са зависими от него и оглеждат обществени настроения, отношения, културни и политически доминанти за съответното време. Следователно могат да служат и като лакмус за анализиране на културата през съответните ѝ етапи. Заедно с това обаче предположението е, че честването на годишнини има съществен принос за съхраняването в паметта на поколенията на автори, произведения и значими събития. Техните, условно казано „образи“, се реактуализират от всяко следващо „настояще“, което ги интерпретира в контекста на традицията, но в значителна степен и съобразно търсенията на своето си време.

1776-а е годината, в която се ражда Ернст Теодор Вилхелм (а впоследствие Амадеус) Хофман в Кьонигсберг, днешния Калининград. 2026-а е годината, в която се навършват 250 години от рождението му. Кой е Е. Т. А. Хофман? Естествено, за литературоведите, музиколозите, художниците това съвсем не е безизвестна фигура, а също и за юристите, изкушени от изкуство, тъй като освен писател, музикант, художник, композитор, театрален режисьор Е. Т. А. Хофман е и юрист, който цял живот, редом с творческите си занимания, практикува право. За неангажираните с литература и изкуство името му често в първия момент буди недоумение, но споменаването на „Лешникотрошачката“, една от най-популярните му новели, по която Чайковски по-късно създава своя едноименен балет, тутакси води до неговото разпознаване. Храбрият и

безстрашен лешникотрошач, който побеждава краля на мишките в коледната нощ, се оказва нещо като емблематичен образ за творчеството на Хофман, но и като ключ към неговото идентифициране.

250-годишнината от рождението на Е. Т. А. Хофман през 2026 г. е повод за поредица от събития в хода на цялата година – научни конференции, литературни четения, публични лекции, изложби, театрални и оперни постановки, университетски и училищни проекти, радио и телевизионни предавания, издаването на колекционерски марки, възпоменателни картички в ограничен тираж, дискове с избрани негови музикални произведения и още, и още. Тя стартира с три почти едновременни инициативи през януари на три видимо отдалечени в пространството места, но и трите със статут на „общо място“ за немския романтик. На 7 януари Стефан Улрих чете Хофмановата новела „Дон Жуан“ в театъра „Е. Т. А. Хофман“ в Бамберг и това съвсем не е случайно. Бамберг е градът, където Хофман живее и твори почти пет години в периода 1808 – 1813 г. Театърът е мястото, където прекарва ежедневно, тъй като е негов музикален директор. Моцарт е композиторът, чието малко име, Амадеус, Хофман си присвоява. А сюжетът на новелата за пътуващия ентусиаст, който гледа Моцартовия „Дон Жуан“ в ложа на същия този театър, носещ днес името на немския романтик, отразява освен обсебеността на Хофман от Моцарт, но и преди всичко болката му по една също така обсебила го несбъдната любов към Юлия Марк, негова ученичка в Бамберг.

Фигурата на Хофман се „материализира“ в настоящето ни и по още един начин посредством образа на капелмайстора Йоханес Крайслер, поетическия двойник на писателя и странстващ герой в произведенията му. На 24 януари 2026 г., отново в театъра в Бамберг, е официалното откриване на Хофмановата година под наслова „Музикалните страдания на капелмайстора Йоханес Крайслер“. Така четенето на Хофмановия „Дон Жуан“ в същия град, в същия театър, част от битието на твореца, но и от сюжета на новелата с разпознаваем автобиографичен привкус, а също и извикването на Крайслер на бамбергска сцена имат характер на възсъздаване на Хофмановото време в Бамберг, но и на призоваване на духа му в настоящето. И тук не става въпрос за спиритуалистичен сеанс, а за един вид ритуалност, съпоставима с древните ритуали, чиято цел е да припомнят сакралните времена на богове, първопредци, демиурзи и герои, за да облагородят сегашното време и да го захранят с оплодотворяващата енергия на традицията.

Другите две места, в които се откриват честванията, са Калининград (някогашният Кьонигсберг) – родното място на романтика, и Берлин – неговата последна спирка. В Калининград, саморекламиращ се като „Града на Хофман“, още от края на декември 2025 г. вървят изложби, посветени на твореца. В Берлин празненствата започват също на 24 януари, всъщност рождения ден на Хофман, с традиционното *libatio*, което Обществото „Е. Т. А.

Хофман“ ежегодно извършва на гроба му, който се намира там. Думата *libatio* или *либация* на български съответства на *възлияние*. Това е ритуалното изливане на течност (вино, вода, масло, мляко, мед) върху олтара на божество или върху надгробен камък като един вид жертвоприношение, отдаване на почит и изразяване на благодарност[1]. Едно точно и сбито обяснение на ритуала е налично в *Oxford Classical Dictionary*:

> Либации – ритуално изливане на вода, вино, масло, мляко или мед в чест на богове, герои или на мъртвите. Либациите са акт на преклонение, предшестващ участието на хората в угощения и други дейности. Те могат да бележат началото и края на събития, като например сутрините и вечерите (Хезиод, Op. 724 – 726), а също така и границата между профанното и свещеното[2] (Malkin, 2016).

Именно функцията на преклонение и отдаване на почит има и *либацията/възлиянието*, което Хофмановото общество всяка година прави на гроба на твореца, обявен за „Почетен гроб“ (*Ehrengrab*) на град Берлин, което означава, че ангажиментът за неговото стопанисване е на Града Берлин, т.е. на Общината. През 2026 г. освен с тази си „служба“ либацията се вписва и в духа на древната традиция – да бележи началото и края на събитията, но преди всичко границата между профанното и свещеното. То е документирано и от колекционерска картичка[3], на която е изобразена надгробната плоча на Хофман с положен благодарствен венец. И както вярващите отиват на поклонение пред мощите на светеца и взимат реликви от святото място, така и тази картичка играе ролята на светиня, която да съхрани спомена за поклонничеството, но и да бъде като един вид талисман, захранен с енергията на творческото вдъхновение и фантазия, който носят Хофмановите творби. Съществен момент от ритуала *либация/възлияние* е произнасянето на молитви или благодарствени слова към почитаната свещена фигура, както и припомняне на делата ѝ. Съвсем в духа на ритуала Йорг Петцел, вицепрезидент на Обществото „Е. Т. А. Хофман“, произнася слово, отбелязвайки честванията на твореца през годините. Така връзката с традицията е осъществена, маркирана е цикличността на ритуала, но са зададени и моделът, и перспективите на празненствата за бъдещето.

Една самоналагаща се дотук съпоставка е с формата на провеждане и със смисъла на празника в античните времена. Парадигмата е сходна – отбелязване, възлияния, ритуални деяния (слова, игри и др.), но и действия за оцелостяване на общността с постигане на обществено полезни цели. В „История на старогръцката култура“, в раздела „Празникът в епохите на архаиката и класиката“ Богдан Богданов очертава макета на празника в античните времена, който обаче се оказва валиден и до днес, ако го наложим върху Хофмановите честванията, но и върху други подобни отбелязвания, свързани с годишнини:

> Ако търсим особеностите на празника изобщо без оглед на различията между проявите му в родовото и античното време, трябва да го определим като система от култови действия и организирано време-пространство за „високо“ общуване. И редът на ритуалите, и ритъмът на култ, състезания и угощения са строго определени в протичането на празника. Устройваните в неговите рамки процесии също структурират по висок начин определено пространство и време. Изпълнеността и структурираността на празничното време-пространство обслужва традиционната представа за високо общуване – на общността от този свят тук с отвъдните сили, с едно там, което се „привиква“ върху празничния плац. Празникът е време за трансцендиране и зачитане на големия непрекъснат (континуален) свят, за свързване с необята на пълната вселена и излизане (трансгресия) от тесните рамки на делника. Това е религиозната функция на празника, който, разбира се, има и практически обществени задачи (Bogdanov, 1989, p. 114).

И така от 24 януари 2026 г. се полага началото на „сакралното“ празнично време за Е. Т. А. Хофман, нещо, което носи привкуса на своеобразна религиозност, изповядвана от неговите последователи и почитатели. Това е стартът на празненствата, които в хода на 2026 година предлагат изобилие от угощения за вкуса на изкушените от романтическото изкуство, а и от самия Хофман. За разлика обаче от античните сакрални ритуали, достъпни само за посветени, инициативите по честването са адресирани и към посветени, и към профани (в см. на непросветени). Те носят духа и на карнавалната култура с цялата ѝ пъстрота и разнообразие, празнична приповдигнатост и магичност, култура, отразена и в Хофмановите текстове („Принцеса Брамбила“ напр.). През януари празненствата заразяват Брашов, Аугсбург, Люнеберг, Лайпциг, Вайнценбах (обл. Регенсбург) и др. Включва се и Байройт с оглед на Хофмановото музикално творчество, което е важно признание за значението на музиката на Хофман, автор на първата немска романтическа опера – „Ундина“. (Да не забравяме ролята на Байройт в оперното изкуство и връзката му с авторитетния и до днес оперен фестивал, основан от Вагнер, чийто последен пристан е именно в Байройт.)

Погледът по календара на празненствата[4] освен наситена програма на различни места показва и многообразие от жанрове. Споменатите вече форми на отбелязване – литературни четения, публични лекции, оперни и театрални постановки, изложби, концерти, конференции, семинари и др. – в същността си не само привличат публика с разностранни интереси, но и същевременно отразяват като едно съвременно огледало също така разностранните интереси и таланти на Е. Т. А.. Хофман – писателя, художника, музиканта, театралния режисьор, но и юриста Хофман.

Една форма на популяризиране на „Хофмановата година“ също изисква внимание. Тя е насочена към по-широка публика и е съвсем в параметрите на

това, което Богдан Богданов констатира за съвременното битие на празника. В есето си „Роли, празници и представления“, в което прави паралели между традиционните и модерните форми на празнуване, Богданов отбелязва една съществена отлика на съвременната празничност. Той говори за „размита граница между делничност и празнуване и все по-усилващ се процес на пренасяне на празника в сферата на всекидневието“ (Bogdanov, 1998, p. 42), или нещо като един вид „опразничаване“ на всекидневието. Това опразничаване се изразява и във впрягането в практическа употреба на празнични знаци, образи, символи, като същевременно те все пак пазят спомена за ритуалността, обвързана с традицията. Така утилизирането на празничното напълно отговаря на тенденциите в съвременността ни, характеризирани пак от Богданов с констатацията, че „модерната цивилизация работи все по-прагматично с множество от допълващи се решения“ (Bogdanov, 1998, p. 44). Такова „допълващо се решение“ в сферата на прагматиката е издаването на марки и паметни атрибути в чест на празника.

Съвсем в началото на 2026 г., на 8 януари, излиза пощенска марка с портрет на твореца, но не кога да е създаден, а през 1922 г. по повод 100-годишнината от смъртта му. Автор на портрета от 1922 г. е Павел Яковлевич Павлинов (1881 – 1966), значима фигура в московската художествена школа от 20-те години на XX век, график и илюстратор. Хофман е изобразен в характерната за творчеството му гротескна стилистика на контрастите и светлосенките, като всеобщо е мнението, че в портрета се долавя духът на експресионизма, който през 20-те години на XX век витае в Германия. Година по-рано, през 1921 г., в Съветска Русия се появява литературната група „Серапионови братя“, назована на едноименния сборник на Хофман, членове на която са Михаил Зощенко, Всевалод Иванов, Владимир Познер, а нейни поддръжници са Ана Ахматова и Виктор Шкловски[5]. Техният своеобразен манифест, публикуван в сп. „Литературни записки“, бр. 3, 1922 г., и наречен „Серапионовите братя“ за себе си“, завършва с думите на Лев Лунц, един от членовете на групата, белетрист, драматург и публицист:

> И сега, когато фанатици-политикани и заслепени критици отдясно и отляво разгарят в нас разделение, подчертават нашите идеологически различия и крещят: „Разпръснете се по партии!“, ние няма да им отговорим. Защото един брат може да се моли на Бога, а друг – на Дявола, но те ще си останат братя. И никой по света не е способен да разкъса кръвното единство на родните братя. Ние не сме другари, а – Б р а т я (Lunts, 1922, p. 31).

В същия брой на списанието е публикувана и обширна статия, посветена на 100-годишнита от смъртта на Е. Т. А. Хофман[6]. Така 1922 г., свързана с честването на 100-годишнитата от смъртта на твореца, дава повод за своеобразен бунт срещу все по-настъпващата идеологизация в трактовката на литературата в Съветска Русия. Оказва се, че годишнината не само е

съзидателна за формирането на нови общности и съмишленичества, каквато е литературната група „Серапионови братя“ в Петроград (дн. Санкт Петербург), а е и обединяваща в името на Хофман за вече все по-осезаемо разцепващия се следвоенен и следоктомврийскореволюционен европейски свят на Изток и Запад.

Ако се върнем отново на портрета от 1922 г., резонният въпрос е каква е причината точно този портрет на Е. Т. А. Хофман да бъде избран за специалната пощенска марка „250-годишнината от рождението на Е. Т. А. Хофман“ през 2026 г.? В описанието ѝ, публикувано на страницата на Федералното министерство на финансите на Германия, това не е указано[7]. От друга страна обаче, остава надеждата, че в един, по своему изпълнен с напрежение и заплашен от разединение, европейски свят в настоящето ни изкуството все още остава в ролята си на обединител. Връзката с 1922 г. със сигурност не е случайна. Обичайно тя се отбелязва като година на възраждане на интереса към Хофмановото творчество – литературно и музикално. Именно през тази година се появява едно мащабно издание на Хофманови творби в 14 тома под редакцията на Леополд Хиршберг, една също така многостранна личност като Хофман, съчетаваща медицинското си образование със занимания с музикална критика и докторска степен по хуманитарни науки. Карл Георг фон Маасен, чието издание на съчиненията на Хофман и до днес се смята за едно от най-надеждните и прецизни[8], също се вписва в 1922 г. с една книга с анекдотични истории за юриста, поета и музиканта Хофман. По данни на каталога на Берлинската държавна библиотека[9] само през 1922 г. са публикувани над 70 издания с автор Е. Т. А. Хофман. Някои от тях са части от печатани във времето поредици с избрани и събрани съчинения, а други – отделни негови произведения като „Крайслериана“, сборници с разкази и новели, посветени на 100-годишнината му. В това отношение 1922 г. е „препълнена“ с Хофман. Три години по-рано, през 1919 г., Зигмунд Фройд публикува своето есе „Ужасяващото“, което стъпва именно върху Хофманова новела. А 20-те години на XX век са подвластни и на диаболистичните търсения, напълно съзвучни с Хофмановата поетика. Има сведения и за засилен интерес към музикалните произведения на Хофман, като се организират концерти в Бамберг и Берлин, две от значимите места в биографията му.

Всъщност издаването на марки и паметни знаци не е новост при честванията на забележителни фигури или на значими събития. Не е новост и в традицията на отбелязванията на Е. Т. А. Хофман. През 1972 г. по случай 150-годишнината от смъртта на твореца в ФРГ (Федерална република Германия) се пуска в обращение марка с портрета му. За разлика от портрета на Павел Павлинов този е в значителна степен стилизиран. И макар да е в Хофмановия маниер на контрасти и светлосенки, на изострени линии, в сравнение с изображението на Павлинов, в което отвсякъде наднича демоничното, портретът от марката

от 1972 г., макар и изработен донякъде като реплика на автопортретите на Хофман, представя един по бюргерски благопристоен образ на писателя. Шеговитото обяснение може да е, че в началото на 70-те години също така е налице вълна на възраждане на интереса към Хофмановото творчество и един страховит портрет би отблъснал потенциалните му нови читатели. Четири години по-късно, през 1976 г., почти в синхрон, но и определено в конкуренция за придобиване на правата върху общото литературно наследство, в двете Германии – Западна и Източна – поотделно и независимо са изработени т. нар. Хофманови медали по случай 200-годишнината от рождението на твореца. (Паралелно с това върви интензивна публикационна дейност и от двете страни, резултат от което са над 40 издания на Хофманови творби през същата година.) Автори на медалите са известни гравьори от Западна и Източна Германия. И освен като ценен артефакт, свидетел за времето си, те са съществени, тъй като залагат началото на традиция, която се спазва и до днес. Тя се изразява в ежегодното връчване на Хофмановите медали на заслужили деятели с влог за популяризиране на творчеството му. Всъщност темата за предметните изражения, чрез които годишнините се материализират, а понякога дори, за съжаление, и комерсиализират, изисква значително по-голям обем от проучване. Резултатите от изследването определено обаче могат да имат същия принос към анализа на културата, както и изучаването на годишнините в контекста на традициите и на съвременността.

Ако фокусът дотук беше повече върху ритуалната страна на честването чрез неговите веществени изражения, време е да се маркират някои характеристики, свързани със словото. А ритуал и слово са в неразривна цялост още от Древността, или както Богдан Богданов отбелязва в своята „История на старогръцката култура“: „В единството на слово и ритуал първобитният колектив вярва, че твори самата реалност“ (Bogdanov, 1989, p. 38). Това оцелостяване, макар представено не съвсем в директна форма, има и своите изражения в настоящата ни „реалност“. В периметъра на словото през 2026 г. са събития, свързани с публичното четене на текстовете на Е. Т. А. Хофман (от порядъка на споменатото в началото четене на новелата „Дон Жуан“ в театъра в Бамберг) и с обсъждането на творчеството му (литературно, музикално, от областта на изобразителното изкуство). Един преглед отново върху календара на честванията демонстрира значително присъствие на подобен род инициативи през годината. Редом с литературните четения и литературно-музикалните вечери вървят научни форуми и конференции. „Преосмисляне на Е. Т. А. Хофман. Интердисциплинарни перспективи на XXI век“ е наименованието на онлайн колоквиум от началото на март, организиран от д-р Сахиб Капур (Университет „Джавахарлал Неру“, Делхи, Индия). „Хофман на 250 години. Е. Т. А. Хофман и други тела“ е конференция от средата на юли с ръководители д-р Джоана Нийли (Оксфорд) и д-р Елеома

Бодамър (Единбург), провеждаща се в Колеж „Св. Петър“, Университет „Оксфорд“. Като завършек в последните дни на октомври и началото на ноември се явява годишната среща на Обществото „Е. Т. А. Хофман“ в Бамберг, която по традиция включва и изследователски форум.

В този ред от събития на словото има и българско вписване. В края на март 2026 г. Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ е домакин на Международния семинар „Образите на Е. Т. А. Хофман днес“. И тук отново става въпрос за една вече установена традиция в честванията на Хофман на българска територия. През 2019 г. пак в Пловдивския университет се организира международният интердисциплинарен научен форум „Е. Т. А. Хофман в България“, посветен на 200 години от издаването на Хофмановата новела „Малкият Цахес, наречен Цинобър“ (1819) – новела, която се радва на значителен брой български театрални и филмови интерпретации. Партньори са Обществото „Е. Т. А. Хофман“ в Бамберг, Берлинската държавна библиотека, Народната библиотека „Иван Вазов“, Съюзът на учените – клон Пловдив, Издателство „Аз-буки“ и др. През 2022 г. същите организатори и партньори се включват с поредица инициативи, посветени на 200-годишнината от смъртта на Хофман, а списание „Български език и литература“ публикува тематичен блок „2022: Годината на Е. Т. А. Хофман“ с текстове, посветени на творчеството му, а също и обзор на празнуванията от 2022 г.[10].

Настоящият брой на сп. „Български език и литература“ продължава тази добра практика. Включените в него текстове са част от конферентната програма на семинара „Образите на Е. Т. А. Хофман днес“ (Пловдив, 25 – 28.03.2026 г.). Те сплотяват усилията на германисти, англицисти, изследователи на западноевропейските литератури и европейския романтизъм. И така, отново едно честване, една годишнина се оказва в ролята на обединител на изследователи, които иначе в тесните си специализации са раздалечени по теми, области на интереси и научни дирения. В български контекст няма юбилейни марки или други материални изражения на годишнината, но пък едно намигване към съвременните технологии по провокативен начин съвместява минало и настояще. Става въпрос за плаката на семинара, който е изработен изцяло от Chat GPT[11]. В характерната Хофманова стилистика изображението върху него е разделено на две контрастни части, напомняйки на нощ и ден, така познати на романтическата поетика. Фигурата на твореца, показана в гръб и позиционирана в средата, крачи напред с размах и устрем на фона на възрожденските къщи от Старинен град Пловдив. В далечината е хълм с часовникова кула. Познавачите на творчеството му добре познават ролята на часовниците и кулите в произведенията му. Същевременно е и намек за пловдивското Сахат тепе, емблематично за града. От тъмната страна на плаката надничат Хофманови персонажи – Пясъчния човек, Копелиус/Копула, куклата Олимпия, разпадащи се механизми и автомати. Така машината (Chat GPT),

автор на изображението, е уловила Хофмановия свят и през машините, които още тогава плашат със своето метално бездушие и своеобразна материализация на ужасяващото, а в настоящето ни възприемането им варира от разбирането за тях като инструмент за работа до усещания напълно в духа на предизвикващото дискусии „das Unheimliche“.

Какви изводи могат да се направят накрая за механизмите на отбелязване на една годишнина и на нейното случване, както и за успешността на пътищата за дисимилация на нейните резултати. За последното все още е рано да се каже за 2026 г., тъй като липсва достатъчно отстояние във времето. Съдейки обаче по предишни годишнини на Е. Т. А. Хофман и техните последствия, може да се заключи, че реализирането им в немалка степен е зависимо от социокултурния и политическия контекст. Отбелязването на 100-годишнината от смъртта му през 1922 г. носи отпечатъка на експресионизма, но по-вероятно е да е и провокирано от него. Същевременно в състояние на тревожност и усещане за катастрофичност, породено в началото на 20-те години на XX век от нарастващата икономическа криза в Германия, съпроводена с хиперинфлация и разорения, няма как немското общество от онова време да не припознае в творчеството на Хофман демонизма и безкомпромисността на своята си съвременност. Двете последващи отбелязвания – на 150 години от смъртта му през 1972 г. и на 200-годишнината от рождението му през 1976 г. – като че ли минават под знака на постепенното размразяване в отношенията между двете Германии – Западна и Източна, но и в ожесточена конкуренция в доказването, че Хофман е именно „свой“, а не на другата Германия. Съпоставката на честванията през различни времена обаче изисква един много по-задълбочен анализ, чрез който да се направи оценка не само на начина на провеждане на честванията, но и на пътищата на рефлексия върху тях на обществени нагласи, политически и икономически доминанти, културен контекст. За постигането на една по-богата картина трябва да се обърне внимание и върху по-близки във времето чествания, каквото например е празнуването на 200-годишнината от смъртта на Е. Т. А. Хофман през 2022 г., която също е с амбицията да бъде година на Хофман. Разбира се, изводи не могат да се направят с един единичен пример, какъвто е избраният – чрез един автор и чрез неговите „образи“, създавани във времето не без помощта и на честванията в негово име.

Иначе Хофмановата 2026 г. на пръв поглед напълно се вписва в характеристиките, които Богдан Богданов очертава за празника в родовите и в античните времена. Празничната траектория тръгва от ритуалните възлияния (либация) в духа на античната обредност, преминава през устно представяне и колективно слушане на произведения на немския романтик, аналогично с потребяването на литература в античните времена с резултат консолидация на общността. Разгръща се впоследствие в театрални и музикални представления,

така както в Античността на мястото на ритуалните игри стъпва театърът, за да се продължи с говорене и слушане в дискусионен режим (семинарите, конференциите, колоквиумите, посветени на Хофман) и накрая да приключи отново с общо сбиране (годишната среща на Обществото „Е. Т. А. Хофман“ в Бамберг), с което да се затвори празничният цикъл. От друга страна, тази удобна и някак лесна съпоставка с древните модели на празнуване има и своите контрааргументи, съдържащи се пак в констатацията на Богданов за „опразничаването“ на всекидневието. Така ли се случва наистина с Хофмановия празник през 2026 г.? „Опразничено“ ли е всекидневието, или всекидневието експроприира празника за свои си цели и задачи? Всъщност отговорът на тези въпроси вероятно може да се разбере чак при отбелязването на някоя от следващите годишнина на немския романтик. И може би… най-малкото след сто години. А дотогава много би било добре, ако Е. Т. А. Хофман със своята заразяваща фантазия, провокативна образност и футуристични предчувствия влезе в училищните учебни програми и у нас.

БЕЛЕЖКИ

1. За *либация/възлияние* вж. още: Burkert, 1977; Bremmer, 1994; Graf, 1980, pp. 209 – 221; Bogdanov, 1989, p. 109.
2. Прев. мой – С. Ч.
3. Картичката е издадена само в 1000 екземпляра, а неин автор е Бернхард Векл.
4. Календарът на празненствата е наличен на страницата на Обществото „Е. Т. А. Хофман“ в Бамберг („E.T.A. Hoffmann-Gesellschaft“) – https://etahg.de, а също и в Портала „Е. Т. А. Хофман“ (E.T.A. Hoffmann-Portal der Staatsbibliothek zu Berlin) към сайта на Берлинската държавна библиотека – https://etahoffmann.staatsbibliothek-berlin.de. Освен график на събитията са представени и основните акценти в отбелязването на годишнината, както и по-подробна информация за инициативите.
5. Първото представяне на групата е от Виктор Шкловский. В статията си „Серапионови братя“, публикувана в сп. „Книжный уголок“ през 1921 г., той изброява дванадесетте участници в нея, назовавайки ги и изтъквайки техните качества, а също изказва и съжаление, че би бил тринадесетият член, но, уви, не е белетрист (Вж. Shklovskiy, 1921, pp. 18 – 21). Повече за групата вж. и собственото ѝ представяне в: Serapionovy brat'ya, 1922, pp. 25 – 31.
6. Статията се казва „В памет на Е. Т. А. Хофман (По повод стогодишнината от смъртта му)“ (Вж. Braudo, 1922, pp. 8 – 9.) Нейният автор също така не е случаен. Зад подписа му Евг. Браудо стои Евгений Максимович Браудо, уважаван музиковед, публицист, преводач, с трудове върху Ницше, Вагнер, Бетовен, Шуберт и др.

7. Самата марка и обясненията към нея, представени от проф. Бетина Вагнер, президент на Обществото „Е. Т. А. Хофман“ и директор на Държавната библиотека в Бамберг, могат да се видят на страницата на Федералното министерство на финансите на Германия – https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Bilderstrecken/Sondermarken/Programm_2026/Januar-2026.html.
8. Става въпрос за „E.T.A. Hoffmanns Sämtliche Werke. Historisch-kritische Ausgabe“, под редакцията на Маасен, което излиза от 1908 до 1928 г.
9. Вж. Stabikat: https://stabikat.de, а също и цитирания Портал „Е. Т. А. Хофман“ към Берлинската държавта библиотека.
10. Споменатите текстове могат да бъдат прочетени в сп. „Български език и литература“ – 2022 (кн. 6) и 2023 (кн. 2).
11. Плакатът може да се види на сайта на Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ – https://slovo.uni-plovdiv.bg.

Благодарности и финансиране

Това изследване е финансирано от Европейския съюз – NextGeneration EU, чрез Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, проект № BG-RRP-2.004-0001-C01.

ЛИТЕРАТУРА

Богданов, Б. (1989). *История на старогръцката култура. Теоретичен поглед*. Наука и изкуство.

Богданов, Б. (1998). *Промяната в живота и текста. Реторични есета за трудностите на преобразуването.* Фондация „Отворено общество“, 1998.

Браудо, Евг. (1922). Памяти Э. Т. А. Гофмана (К столетию со дня его смерти). *Литературные записки*, (3), с. 8 – 9.

Лунц, Л. (1922). „Серапионовы братья“ о себе. *Литературные записки*, (3), 30 – 31.

Серапионовы братья (1922). „Серапионовы братья“ о себе. *Литературные записки*, (3), 25 – 31.

Шкловский, В. Б. (1921). Серапионовы братья. *Книжный уголок*, (7), 18 – 21.

Acknowledgements and Funding

This study is financed by the European Union-NextGenerationEU, through the National Recovery and Resilience Plan of the Republic of Bulgaria, project № BG-RRP-2.004-0001-C01.

REFERENCES

Bogdanov, B. (1989). *Istoria na starogratskata kultura. Teoretichen pogled*. Nauka i izkustvo. [in Bulgarien]

Bogdanov, B. (1998). *Promyanata v zhivota i teksta. Retorichni eseta za trudnostite na preobrazuvaneto*. Fondatsia "Otvoreno obshtestvo". [in Bulgarien]

Braudo, Evg. (1922). Pamyati E. T. A. Gofmana (K stoletiyu so dnya yego smerti). *Literaturnyye zapiski*, (3), pp. 8 – 9. [in Russian]

Bremmer, J. N. (1994). *Greek Religion*. Oxford University Press.

Burkert, W. (1977) *Griechische Religion der archaischen und klassischen Epoche*. Kohlhammer.

Graf, F. (1980). Milch, Honig und Wein. Zum Verständnis der Libation im griechischen Ritual. In: *PERENNITAS. Studi in onore di Angelo Brelich* (pp. 209 – 221). Edizioni dell'Ateneo.

Lunts, L. (1922). "Serapionovy brat'ya" o sebe. *Literaturnyye zapiski*, (3), 30 – 31. [in Russian]

Malkin, I. (2015). "Libations" (7 Mar. 2016), in Lucy Grig (ed.), *Oxford Classical Dictionary.* online edn., Oxford Academic, 15 July 2015 –), https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199381135.013.3676, accessed 29 Apr. 2026.

Serapionovy brat'ya (1922). "Serapionovy brat'ya" o sebe. *Literaturnyye zapiski*, (3), 25 – 31. [in Russian]

Shklovskiy, V., B. (1921). Serapionovy brat'ya. *Knizhnyy ugolok*, (7), 18 – 21. [in Russian]

THE FIGURES OF E. T. A. HOFFMANN TODAY: ANNIVERSARIES AS A MOTIVATION AND A TOOL FOR CONSOLIDATION

Abstract. This text discusses the celebration of anniversaries and their role as catalysts for cultural processes. It uses the 250th anniversary of E. T. A. Hoffmann's birth in 2026 as an example, comparing it with previous anniversaries of his life. It traces major events dedicated to the celebration in parallel with ancient ritual practices. The hypothesis is proposed that anniversaries are dependent on the political and historical context and reflect public opinions, attitudes, and the cultural and political trends of the time.

They also boost scientific research potential and consolidate public attitudes around a significant cause.

Keywords: anniversaries; jubilee; E. T. A. Hoffmann; feast; celebration

✉ **Dr. Svetla Cherpokova, Assoc. Prof.**
WoS Researcher ID: CAF-1103-2022
ORCID iD: 0000-0002-1113-9265
РИНЦ ID: 2194-0097
Faculty of Philology
Paisii Hilendarski University of Plovdiv
24, Tsar Asen
Plovdiv, Bulgaria
E-mail: cherpokova@uni-plovdiv.bg